herpy

WARANY

Waran argusowy

Varanus panoptes

Varanus panoptes to masywny, ciekawski waran naziemny z północnej Australii i południowej Nowej Gwinei, znany z tego, że staje na tylnych nogach i ogonie, by się rozejrzeć. Jest aktywny, inteligentny i żarłoczny, kopie głębokie nory i dorasta do 150 cm długości. Gatunek wymaga samodzielnie zbudowanego terrarium o powierzchni kilku metrów kwadratowych, głębokiego podłoża i doświadczonego hodowcy, i nie jest to zwierzę do brania na ręce.

Rodzina: Varanidae Nazwa angielska: Yellow-spotted Monitor

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**90-150 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**3 000-10 000 g**
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Sawanna i mokradła**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**240 × 120 × 150 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-38 °C**
Miejsce wygrzewania	**46-57 °C**
Temperatura w nocy	**20-25 °C**
Wilgotność	**70-80%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**6-13 jaj**
Inkubacja	**194-240 dni** przy 26-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus panoptes to duży, naziemny waran o masywnym ciele, silnych pazurach i bocznie spłaszczonym ogonie. Na grzbiecie poprzeczne rzędy dużych ciemnych plam przeplatają się z rzędami drobnych jasnych plamek, a koniec ogona jest prążkowany. Barwa podstawowa jest brązowa u *V. p. panoptes* i czerwonawa u *V. p. rubidus* z suchej Australii Zachodniej. Młode są bardziej kolorowe i mają wyraźniejszy rysunek niż dorosłe.

Gatunek ma trzy uznane podgatunki: *V. p. panoptes* w północnej Australii, *V. p. rubidus* w zachodniej Australii i *V. p. horni* w południowej Nowej Gwinei. Naukowa nazwa gatunkowa nawiązuje do Argusa Panoptesa, stuokiego strażnika z mitologii greckiej. *V. panoptes* jest bardzo podobny do *Varanus gouldii* i prawdopodobnie krzyżuje się z nim w stabilnej strefie przejściowej, dlatego oba gatunki łatwo pomylić. Plamy na grzbiecie i prążkowany koniec ogona należą do cech, które je odróżniają.

Samce są wyraźnie większe i masywniejsze od samic. Samce osiągają zwykle 120-150 cm długości całkowitej, samice około 90 cm i rzadko ponad 105 cm, a największe osobniki dochodzą do 160 cm. Masa ciała jest bardzo zmienna: dorosłe samice ważą około 3 kg, najcięższe dzikie osobniki 7 kg, a duże samce w niewoli mogą ważyć około 10 kg. Samce mają bardzo silne przednie kończyny. W porównaniu z dużymi waranami z Afryki i Azji gatunek jest smukły i nie tyje łatwo.

Ten gatunek to zobowiązanie na całe życie. Dorosły samiec potrzebuje terrarium o powierzchni kilku metrów kwadratowych i głębokiego podłoża ziemnego, które trzeba zdobyć, wnieść i wymieniać. Koszty karmy, czyli myszy, kurcząt i owadów, są wysokie, bo zwierzę jest aktywne, szybkie i zawsze głodne. W niewoli żyje 15-20 lat. Młode rosną szybko, więc miejsce i budżet muszą być zapewnione, zanim kupisz zwierzę.

Występowanie i środowisko

Varanus panoptes występuje w północnej i zachodniej Australii oraz w południowej Nowej Gwinei. W Australii gatunek spotyka się na Terytorium Północnym, w północnym Queenslandzie, w regionie Kimberley i dalej przez suchą Australię Zachodnią aż po Pilbarę i tereny na południe od niej. *V. p. rubidus* żyje na suchym płaskowyżu zachodnim oraz na wyspie Dolphin Island w archipelagu Dampier. *V. p. horni* występuje w południowej Nowej Gwinei, zarówno w części indonezyjskiej, jak i w Papui-Nowej Gwinei, oraz na wyspach Cieśniny Torresa. Miejscem typowym podgatunku jest Merauke w indonezyjskiej części wyspy. W handlu spotyka się właśnie *V. p. horni*, ponieważ Australia nie zezwala na eksport dzikich zwierząt.

> **Naturalny zasięg:** Australia, Papua-Nowa Gwinea i Indonezja.

ŚRODOWISKO

Varanus panoptes zamieszkuje wiele rodzajów krajobrazu: sawannę tropikalną, otwarte lasy, równiny zalewowe i tereny przybrzeżne. Jest związany z wodą i często spotyka się go przy stałych ciekach, na brzegach rzek i na zalewanych łąkach, ale wchodzi też na tereny suche w Australii Zachodniej. Szuka pożywienia również na drzewach i w wodzie, gdzie na przykład nurkuje po małże słodkowodne w porze suchej, a ścigany ucieka do najbliższego drzewa lub nory.

Zwierzę kopie i spędza dużo czasu w norach, potrafi też przejmować istniejące korytarze. Samica kopie spiralne nory lęgowe, które sięgają średnio około 2,6 metra w głąb - to najgłębsze nory lęgowe znane u jakiegokolwiek kręgowca. Kilka osobników może dzielić te same podziemne systemy korytarzy.

Gatunek jest drapieżnikiem, który zjada niemal wszystko, co zdoła obezwładnić: owady, kraby, ryby, ptaki, gryzonie i inne jaszczurki, w tym mniejsze warany. Poluje, kierując się wzrokiem i węchem, i śledzi ruch. Zawleczona, toksyczna *Rhinella marina* mocno uderzyła w ten gatunek w północnej Australii, ponieważ waran zjada ropuchy i ginie od ich trucizny. W wielu rejonach populacja zmniejszyła się nawet o 90 %.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłych zwierząt nie należy trzymać w zwykłym terrarium. Dorosły samiec potrzebuje co najmniej 240 × 120 × 150 cm (długość × szerokość × wysokość), a cały pokój jest jeszcze lepszy. Dla małej samicy absolutnym minimum jest powierzchnia podstawy około 100 × 200 cm. Więcej miejsca oznacza zwierzę bardziej aktywne i spokojniejsze. Młode mogą zacząć w mniejszym, ale głębokim terrarium, w którym łatwo znajdą pokarm, i szybko przenosi się je do większego, bo bardzo szybko rosną.

Najważniejsze jest podłoże. Gatunek bez przerwy kopie, a podłoże z piaszczystej ziemi z dodatkiem 25-50 % włókna kokosowego, o głębokości co najmniej 30 cm, a najlepiej 60 cm, pozwala zwierzęciu drążyć własne korytarze tam, gdzie temperatura i wilgotność mu odpowiadają. Używaj ziemi bez nawozów i pestycydów. Komercyjna ziemia do kwiatów może podrażniać oczy i drogi oddechowe oraz zanieczyszczać podłoże. Głębokie podłoże jest ciężkie, więc trzeba sprawdzić nośność podłogi.

Zapewnij wiele kryjówek różnej wielkości. Kryjówka, która ciasno otacza zwierzę, daje mu poczucie bezpieczeństwa: płyta na drewnianych klinach, rury korkowe lub korkowe tuby, najlepiej kilka ułożonych jedna na drugiej pod źródłem ciepła. Przymocuj wszystkie ciężkie elementy do ściany lub dna, aby kopiący waran nie mógł ich zawalić. Żywe rośliny nie przetrwają. Gałęzie muszą być bardzo grube, bo zwierzę od czasu do czasu się wspina.

Stosuj zamkniętą pokrywę z niewielką liczbą otworów wentylacyjnych. Otwarta pokrywa z siatki wysusza powietrze i wyciąga ciepło. Drzwi muszą się zamykać na zamek, a źródła ciepła muszą być osłonięte i poza zasięgiem zwierzęcia, bo duży waran potrafi zerwać żarówki i się poparzyć.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

TEMPERATURA

Potrzebny jest duży gradient temperatury. Powietrze w terrarium utrzymuje się na poziomie około 24-38 °C, z chłodniejszymi strefami głęboko w podłożu i cieplejszymi w stronę miejsca do wygrzewania. Pod źródłem ciepła musi być miejsce do wygrzewania, w którym temperatura powierzchni mierzona termometrem na podczerwień wynosi około 46-57 °C, tak aby zwierzę mogło szybko się nagrzać. Użyj kilku halogenów lub lamp grzewczych obok siebie, aby równomiernie ogrzewały całe ciało zwierzęcia. Jeden wąski snop światła może spowodować oparzenia u dużego zwierzęcia.

Liczy się temperatura powierzchni. Termometry mierzące powietrze pokazują inne wartości. Zwierzę musi też mieć możliwość schłodzenia się w cieniu lub w norze, bo temperatury ciała powyżej około 42 °C są śmiertelne. Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do 20-25 °C. Spadek o 10 stopni lub więcej jest dobrze znoszony, o ile zwierzę może się znów nagrzać następnego ranka. Zimowanie nie jest potrzebne, także do rozmnażania: zwierzęta trzymane w cieple przez cały rok pozostają aktywne, a samice regularnie składają jaja.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna być umiarkowana do wysokiej. W środkowej części terrarium powinna wynosić 70-80 %. Najlepiej osiągnąć to, utrzymując podłoże wilgotne kilka centymetrów pod powierzchnią, podczas gdy sama powierzchnia jest stosunkowo sucha. Wtedy zwierzę samo wybiera wilgotność, zakopując się. Wilgotność pomaga też przy linieniu.

Zwierzę wynosi z wanny dużo wody. Jeśli wanna stoi w większej misie, większość wody, która w przeciwnym razie zamieniłaby podłoże w bagno, zostaje w niej zatrzymana. Jeśli zwierzę leży w wodzie wiele godzin, terrarium jest prawdopodobnie zbyt suche i pomoże kryjówka wypełniona wilgotną ziemią lub włóknem kokosowym.

WODA I JAKOŚĆ WODY

Varanus panoptes chętnie się kąpie i duży zbiornik z wodą jest niezbędny. Użyj pojemnika, w którym całe zwierzę zmieści się w wodzie, na przykład kastry budowlanej lub dużej plastikowej wanny dla dużych osobników. Często wymieniaj wodę, bo zwierzę oddaje do niej mocz i kał. Ustaw zbiornik tak, aby silne zwierzę go nie przewróciło, i zapewnij łatwe wejście i wyjście.

OŚWIETLENIE I UVB

Utrzymuj oświetlenie przez około 12 godzin na dobę. *Varanus panoptes* można trzymać i rozmnażać bez UV, przy zwykłym świetle i dobrej karmie z całych ofiar, ale UV i tak jest zalecane dla zwierząt, które nie mają dostępu do niefiltrowanego światła słonecznego: pod wpływem UVB w skórze powstaje witamina D3, a UVA wpływa na rytm dobowy i zachowanie zwierzęcia. Użyj świetlówki UVB lub lampy łączonej nad miejscem do wygrzewania, aby zwierzę mogło wybierać. Strefa Fergusona 3 to szacunek dla dziennego gatunku, który dużo się wygrzewa. Lampy rtęciowe dają zarówno ciepło, jak i UV, i lepiej oddają barwy zwierzęcia, ale rzadko wytrzymują tak długo, jak obiecuje producent.

Zawsze montuj lampy poza zasięgiem zwierzęcia i wymieniaj świetlówki UV zgodnie z zaleceniami producenta, nawet jeśli nadal świecą.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Varanus panoptes to wszystkożerny drapieżnik o szybkiej przemianie materii, który szybko uczy się, że opiekun oznacza jedzenie. Podstawą diety są całe ofiary: rozmrożone myszy i szczury odpowiedniej wielkości, jednodniowe kurczęta, ryby i raki, uzupełnione owadami, takimi jak świerszcze, mącznik młynarek, drewnojad i duże karaczany. Całe ofiary pokrywają niemal wszystkie potrzeby. Paski mięsa, jaja i podroby z supermarketu mają za dużo fosforu w stosunku do wapnia i nie powinny stanowić dużej części diety. Kilka razy w tygodniu obsypuj owady dobrym preparatem mineralnym.

Podawaj gryzonie martwe. Choć waran niemal zawsze zabija mysz bez szkody dla siebie, żywa mysz może siekaczami zadać głębokie rany, które łatwo ulegają zakażeniu. Mrożone myszy są poza tym tańsze i mniej śmierdzą. Młode mogą jeść codziennie. Dorosłe zwierzęta karmi się 3-4 razy w tygodniu, w zależności od kondycji, a zwierzęta hodowlane można

karmić codziennie, głównie myszami. Gatunek rzadko tyje, bo jest bardzo aktywny i zużywa dużo energii na wzrost i jaja, ale mimo to warto kontrolować masę ciała.

Karm zwierzęta osobno. Są tak zachłanne, że kilka razem może zaatakować się nawzajem w szale żerowania. Używaj pęsety lub szczypiec, żeby samemu nie zostać ugryzionym. Ciężarne samice przestają jeść mniej więcej tydzień przed złożeniem jaj, a potem znów są nienasycone. Gatunek często kopie w poszukiwaniu pokarmu, nawet gdy ten leży na twardej powierzchni, i jest to normalne.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Varanus panoptes jest aktywny i ciekawski, chętnie syczy, ale nie jest to zwierzę do brania na ręce. Rzadko uspokaja się, gdy się go podnosi, i należy go traktować jako zwierzę do obserwacji. Zagrożony staje na tylnych nogach i ogonie (tripod), nadyma gardło i syczy długo i głęboko. Jeśli nie odpuścisz, może rzucić się do przodu. Niektóre stare samce stają się spokojniejsze, ale nie można na to liczyć.

Ugryzienia, pazury i uderzenia ogonem trzeba traktować poważnie, zwłaszcza u samców mierzących 120-150 cm. Gatunek rzadko gryzie ze strachu, najczęściej z zapału podczas karmienia, a ugryzienia są poważne. Zęby są ostre, lekko zagięte do tyłu i tnące, więc nawet szybkie ugryzienie może spowodować głębokie rozcięcia, które mocno krwawią i wolno się goją, a pazury mogą zostawić głębokie zadrapania. Grube skórzane rękawice łagodzą ugryzienie, ale nie zatrzymają go całkowicie w przypadku dużego samca. Przy karmieniu używaj długich szczypiec, nie wkładaj rąk do terrarium, gdy w pobliżu jest jedzenie, i pozwól zwierzęciu podejść do ciebie zamiast po nie sięgać. Oswajanie polega na spokojnych, przewidywalnych rutynach i na tym, by zwierzę przyzwyczaiło się do twojej ręki, nie będąc przytrzymywane.

Gady często są nosicielami salmonelli. Po każdym kontakcie ze zwierzęciem, wodą, podłożem i karmą dokładnie myj ręce. Dzieci nie powinny mieć kontaktu ze zwierzętami, podłożem ani wodą bez nadzoru.

Zasadniczo trzymaj zwierzęta pojedynczo. Samice atakują się nawzajem i mogą się zabić, chyba że wychowywały się razem. Samce walczą o dominację zębami i pazurami. Samiec i samica mogą żyć razem, ale parę trzeba obserwować i może być potrzebna przegroda. Ciągłe drapanie ścian przez ponad tydzień wskazuje, że terrarium jest za małe, za suche albo brakuje w nim kryjówek.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są wyraźnie większe od samic i mają silniejsze przednie kończyny. Młode nie mają pewnych cech płciowych, dlatego określenie płci najlepiej powierzyć weterynarzowi z doświadczeniem w leczeniu gadów. Gatunek szybko rośnie, a zwierzęta na wolności mogą osiągać dojrzałość płciową w wieku poniżej roku. Wiek, w którym można rozmnażać zwierzęta w niewoli, nie jest dokładnie znany, ale samice powinny być w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji, zanim zostaną dopuszczone do rozrodu, ponieważ składanie jaj wyczerpuje ich zapasy wapnia.

GODY I KOPULACJA

Gatunek stosunkowo łatwo rozmnożyć. Para, która może przebywać razem, kopuluje i regularnie składa zapłodnione jaja. Parę można przez większą część roku trzymać rozdzieloną przegrodą i łączyć na trzy do czterech dni co dwa tygodnie; zapobiega to walkom. Kopulacje z przerwami trwają około czterech dni.

Zimowanie nie jest potrzebne, także do pobudzenia rozrodu. Samice dobrze karmione i trzymane w cieple mogą składać jaja kilka razy w roku, również bez samca, ale wtedy jaja są niezapłodnione.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Zniesienia liczą 6-13 jaj, a samica składa je na głębokości około 40-45 cm w podłożu. Dobrze odżywione samice mogą składać jaja co sześć do ośmiu tygodni przez cały rok. Mniej więcej tydzień przed złożeniem jaj samica przestaje jeść, staje się nabrzmiała i kopie wszędzie. Jeśli podłoże jest wystarczająco głębokie, sama wykopie norę lęgową. W przeciwnym razie trzeba jej zapewnić miejsce do złożenia jaj.

Skrzynkę lęgową można zrobić z dużego plastikowego pojemnika z przymocowaną pokrywą i otworem w boku, wypełnionego wilgotnym włóknem kokosowym. Może to być dla samicy stresujące, więc głębokie podłoże ziemne jest dla niej łatwiejsze. Po złożeniu jaj samica jest bardzo chuda i trzeba ją intensywnie karmić, by doszła do siebie.

INKUBACJA

Umieść jaja w wilgotnym podłożu inkubacyjnym, takim jak wermikulit lub perlit. Podłoże powinno być ledwie wilgotne w dotyku, nie mokre, bo wiele zniesień przepadło przez zbyt mokre podłoże. Często sprawdzaj jaja. Użyj na przykład zamkniętego pudełka z perlitem zwilżonym wodą w równych częściach wagowych, w temperaturze 29-30 °C w dzień i 3-4 stopnie niższej w nocy, i wietrz pudełko raz w tygodniu.

Inkubacja jest długa: w tych temperaturach wyklucie następuje po 194-210 dniach, a w naturze jaja leżą w ziemi około ośmiu miesięcy. Niektóre jaja mogą zawierać martwe, w pełni rozwinięte młode z dużą ilością pozostałego żółtka, bez znanej przyczyny. Bądź cierpliwy i nie wyrzucaj jaj zbyt wcześnie.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mają około 25-30 cm długości, ważą 32-43 g i rosną bardzo szybko. Przez pierwsze dni żyją z żółtka i niekoniecznie jedzą. Potem podawaj małe owady i małe, rozmrożone myszy oraz kontroluj wzrost. Podczas karmienia trzymaj młode osobno, bo żerują agresywnie i mogą sobie zrobić krzywdę.

Młode potrzebują mniejszego zbiornika z głębokim, wilgotnym podłożem, ciepłym miejscem do wygrzewania i kryjówkami. W miarę wzrostu przenoś je do większych pomieszczeń. Samice wychowywane razem od małego lepiej się tolerują niż samice łączone jako dorosłe, ale trzeba się liczyć z konfliktami.

Zdrowie i częste błędy

Varanus panoptes jest odporny, jeśli warunki są właściwe, a większość problemów wynika z urządzenia terrarium i żywienia. Typowe błędy to:

- Oparzenia od zbyt skoncentrowanego lub nieosłoniętego źródła ciepła. Duże zwierzęta potrafią długo leżeć pod jednym spotem. Używaj kilku żarówek i osłaniaj je.
- Osteoporoza (metaboliczna choroba kości) przy zbyt małej ilości wapnia, witaminy D3 i UV, zwłaszcza u szybko rosnących młodych i samic składających dużo jaj.
- Przegrzanie. Temperatury ciała powyżej około 42 °C są niebezpieczne. Zwierzę musi mieć możliwość schłodzenia się w cieniu lub w norach.
- Odwodnienie i problemy ze skórą w zbyt suchym terrarium z otwartą pokrywą z siatki. Zapobiega temu wilgotne podłoże i duży zbiornik z wodą.
- Ugryzienia przez żywe myszy, które mogą powodować głębokie, zakażone rany. Podawaj martwe ofiary.
- Urazy po walkach, gdy zwierzęta są trzymane razem.
- Pasożyty i stres u zwierząt odłowionych na wolności. W handlu zwierzęta pochodzą zwykle z hodowli, ale zwierzęta importowane z Indonezji powinny mieć zbadaną próbkę kału i dostać czas na aklimatyzację. Zwierzęta z hodowli mają zwykle mniej pasożytów.
- Problemy ze złożeniem jaj u samic, które nie mają odpowiedniego miejsca do kopania. Skontaktuj się z weterynarzem, jeśli samica kopie przez kilka dni, nie składając jaj, jest osowiała albo ma nabrzmiały tył ciała.

Zdrowe zwierzę jest aktywne, ma jasne oczy, pełną nasadę ogona i dobrze je. Zwróć się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je przez kilka tygodni, ma spuchniętą szczękę lub jest osowiałe.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.